

Поради батькам

ДІТИ ТА ГРОШІ

Как же правильно относиться к деньгам, чтобы быть в согласии с самим собой и окружающими. Вот несколько советов:

1. Деньги принесут вам уважение и радость в жизни, только если вы будете правильно относиться к ним.

2. Необходимо постараться легко расставаться с деньгами. Не бойтесь отдавать деньги, именно из-за этой боязни возникают сложности в семейных отношениях.

3. Отдавая деньги, вы создаете потребности у своих детей. Не забудьте контролировать потребности у детей.

4. Не бойтесь тратить деньги для себя. Отдыхайте и наслаждайтесь тем, что имеете, не испытывая боязни лишиться этого.

5. Любите других больше, чем деньги. Если вы хотите быть счастливым, необходимо к другим относиться так, чтобы они были для вас важнее, чем деньги.

6. Признайте себе, что у разных людей может быть свои представления относительно денег. Не старайтесь внушать другим людям свою жесткую позицию: «Ты должен».

Необходимо научиться быть гибким в отношениях.

Діти та гроші

Діти та гроші

Діти - наша радість. Здається, що нічого для них не шкода: ні уваги, ні душі, ні ласки і турботи. Щодо матеріальних витрат, то тут варто було б встановити розумні межі.

Що робити, коли дитина, побачивши у вітрині магазину яскраву іграшку, несамовито кричить: "Купи!" І відразу ж поруч з'являються співчутливі бабусі, які з гіркотою і осудом в голосі зауважують: "Купіть дитині іграшку. Вам що кілька гривень шкода?" Звісно, не шкода.

Небезпека в іншому, адже більшість дітей отримують від своїх батьків все без сторонніх порад і на першу ж вимогу. А це є не найкращим проявом батьківської доброти. У дитини складається уявлення про миттєву доступність усіх благ. Захотілося нової забавки – потупотів ногами і мама з татом, бабуся з дідусем відразу кинулися до магазину. А хіба подарунок не має приносити радість? Обдаровуючи сина чи доньку надміру, ми убиваємо в них надію на сюрприз. Чого прагнутиме дитина, якщо вона отримує все наче за помахом чарівної палички. І чи не в цьому причина того, що діти не вміють співвідносити свої безмежні бажання з доволі обмеженими можливостями батьків.

В українській народній педагогіці не має глибоких традицій економічного виховання. Наші пращури навчали своїх дітей чесно трудитися на благо родини і громади, бути добрим господарем, бережно ставитися до матеріальних надбань й економити. Проте українці ніколи не спрямовували свою енергію власне на заробляння грошей. У нашій свідомості віддавна закарбувалося, що гроші – це насамперед плата за сумлінну працю і їх кількість залежить від якості роботи.

В українській ментальності закладено, що батьки мають бути економічно спроможними утримувати своїх дітей аж до зрілого віку. Це

пов'язано з тим, що молоді люди в Україні стають фінансово самостійними лише після того, як збудують дім, створять родину, отримають освіту і стабільну роботу. Тоді як у Європі вже давно існує система "кредитування майбутнього". Діти заробляють гроші і відділяються від сім'ї в 16-18 років. Як каже народна мудрість: "Що то за батьки, що дітей до пенсії не догледіли".

Підприємництво як ознака нового економічного мислення почала розвиватися в українському суспільстві зовсім нещодавно, лише 20 років тому. Проте і до нині воно є надбанням незначної частини громадян. Залишається досить сильний вплив на свідомість українців "радянського" періоду життя, коли усі мали гарантовану роботу і гарантовану, хоч і невелику, заробітну плату. Тепер кожний повинен виборювати своє право на достойну працю і достойний заробіток в жорсткій конкуренції. Це спонукає до пошуку нових підходів в економічному вихованні підростаючого покоління української держави.

Освіта намагається заповнити прогалини в економічному вихованні дітей, запроваджуючи такі навчальні дисципліни як "Основи економіки", тематичні факультативи і гурткові заняття. Вже у другому класі школярі починають вивчати ази цих "дорослих" наук. Проте справжніми носіями економічного мислення для дитини були і завжди залишаться її батьки.

Своїм прикладом ведення сімейного господарства, формування сімейного бюджету і обігу фінансів вони закладають в нас певні економічні принципи, яких ми підсвідомо дотримуємося в подальшому житті. Відзначимо, приміром, що діти приватних підприємців в сенсі економічних знань і навичок вигідно вирізняються серед своїх однолітків. Вони вміють заощаджувати, краще орієнтуються в цінах на товари, цікавляться їх якістю, а окремі з них виявляють неабияку винахідливість, щоб заробити власні "кишенькові гроші": перепродають шкільні підручники, набирають тексти на комп'ютері за певну плату тощо. Ці діти легко

оперують економічними термінами – "кредит", "дивіденд", "патент". "податок" і т. п., а у старшому віці вони беруть безпосередню участь в бізнесі батьків: виробляють нескладну продукцію на продаж, торгують на базарі і в крамницях, закупають і сортують товар, обслуговують клієнтів у приватних кафе, перукарнях, готелях, допомагають в роботі на фермах, автомайстернях і т. д. і т. п.

Можна з твердістю сказати, що українські діти виростають більш адаптованими до нових товарно-грошових відносин, ніж їхні батьки. Однак для цього треба докласти ще чимало зусиль. Ось кілька порад батькам з економічного виховання в сім'ї.

Обов'язково видавайте дітям "кишенькові гроші". Суму визначайте, спираючись на свої можливості, рівень необхідних витрат, характер дитини і її вміння розпоряджатися грошми. Якщо ваше чадо витрачає усі гроші одразу, розділіть тижневу суму на кілька частин.

Радьте дітям, що можна купити за вручену їм суму грошей, на чому слід зекономити і як. Робіть це по-діловому і неодмінно дійдіть у цьому питанні обопільної згоди.

Бажано, щоб діти звітували про свої витрати. Проте надміру суворий контроль над дитячими витратами позбавляє сенсу володіння власними коштами.

Не пов'язуйте погану поведінку і неуспішність навчання дітей з їх грошима. Діти повинні мати свої чіткі обов'язки по господарству і робити це для родини безкорисливо. Шкільна освіта – це теж один з основних обов'язків дитини і база для її подальшого життя. Одноразові подарунки за старанність, а не за успішність навчання (бо не кожен може вчитися на відмінно) є прийнятними, тоді як щоденна плата за хороші оцінки –

категорично ні. Плата за оцінки крім корисливості і надмірної любові до грошових знаків не призведе до нічого доброго.

Погана поведінка дитини теж не є підставою для відмови їй у "кишенькових грошах". Під час конфліктів не обмежуйте призначену суму і так само не збільшуйте її після перемир'я.

Не намагайтеся "наздогнати" багатих сусідів. Діти повинні розуміти, що ваші сімейні доходи не дозволяють збільшити суму їхніх "кишенькових" витрат.

Всі сімейні покупки старайтеся планувати разом з дітьми. По-перше, це згуртовує сім'ю, привчає поважати інтереси один одного, по-друге, дозволяє об'єктивно оцінити економічну ситуацію і не вимагати чогось нереального.

Ніколи не обговорюйте при дітях і без них також, як живуть інші, що купують, чим заробляють. У вас свій рівень доходів, свій образ життя, своя структура витрат. Заздрити сусідам, наслідувати їх неетично, і краще не бути в цьому прикладом для дітей.

Цікавим для вихователів і батьків буде досвід економічного виховання американських родин. Є в ньому чимало корисного і неприйняттого для нас. Тож скористаємося кращим. Ось поради американського психолога Лінди Барбанел з її книжки "Від скарбнички до кредитної картки".

Для дітей дошкільного віку. Починаючи з трьох років дитині належить щотижня видавати по 2-3 гривні на кишенькові витрати і збільшувати цю суму на гривню з кожним наступним днем її народження. Сума не повинна бути надто мізерною, аби дитина мала можливість придбати дійсно щось приємне.

Дітям не слід давати гроші за роботу, яку вони виконують вдома. Вони мають допомагати батькам безкорисливо – вже тільки тому, що вони є членами сім'ї. Якщо ви не хочете давати дітям гроші на кишенькові витрати, американці все одно

рекомендують вчити, як правильно їх витратити. Для цього можна, йдучи до магазину, дати дитині гроші, аби вона сама розрахувалась за покупку. Звісно, тут завжди існує ризик, що дитина вимагатиме нову іграшку, на яку ні вона, ні ви не маєте коштів. Але саме в тому й полягає весь фокус, щоб вона врешті зрозуміла: отримати бажане можна тільки за допомогою заощадження. Важливо пояснювати дошкільнятам різницю між тим, чого їм хочеться і що необхідно.

Для дітей у віці від 6 до 11 років. Американці кажуть, що це найбільш сприятливий вік для вироблення основних фінансових навичок. Насамперед батькам належить серйозно поміркувати над тим, скільки давати дитині на кишенькові витрати. Для цього спочатку оцініть її щотижневі витрати, навіть коли вони обмежуються грошми на сніданок у школі.

Деякі психологи радять давати дитині стільки гривень на тиждень, скільки їй років. І при цьому обговорювати з нею, що можна купити на цю суму. Рекомендується платити дитині відсотки на всі заощаджені нею гроші і надавати можливість вільно їх витратити.

У цьому віці будь-яка дитина буде щасливою, коли їй вдасться щось заробити. Деякі батьки навіть складають список доручень, проставивши біля кожного з них ту суму, яку вони готові заплатити за роботу і вивішують його на видному місці. До цього списку не мають входити постійні домашні обов'язки усіх членів родини.

У міру того, як діти купуватимуть собі все більше й більше речей, вони перетворюватимуться на досвідчених покупців. Американці вважають, що слід навчати їх порівнювати ціни і шукати, де і що можна купити дешевше.

Для дітей віком від 12 до 16 років. Тепер проблема "кишенькових грошей" стає справді складною. Американці й так платять своєму чадові, а в цей період вони починають віддавати йому ще й гроші, які так чи інакше розраховували на нього витратити. Скажімо, доручають нащадкові самостійно купити собі спортивну форму. Мотивація таких дій проста: коли дитина поїде навчатися в інститут, вона сама зможе займатися своїми справами. Деякі батьки вимагають, щоб частину цих витрат дитина оплачувала із власних заощаджень, бо вважають, що у 13-14 років вже можна заробляти на усі свої дрібні потреби.

Переконавшись у тому, що дитині вистачає грошей на мінімальні витрати, батьки відмовляють їй у допомозі. Вважається, що в іншому разі син чи донька ніколи не навчиться самостійно поводитися з грошми і буде постійно просити підкинути суму, якої не вистачає.

Для дітей віком від 16 до 18 років. Дитина вже майже самостійно заробляє всі необхідні їй гроші, регулярно відкладає певну суму на ощадний рахунок і сама займається своїми витратами. Останній крок – одержання кредиту.

Американці переконані, що діти мають набути в цьому питанні достатнього досвіду, перш ніж на них звалюються всі пропозиції, якими кредитні компанії буквально "бомбардують" студентів університетів. За рік-два до закінчення школи американці починають обговорювати зі своїми дітьми вартість університетського навчання, порівнюючи ціни в різних навчальних закладах. Водночас вони серйозно навчають синів і дочок секретам фінансових фондів, які дають змогу відкрити рахунки з мінімальними сумами; пояснюють їм, що купувати в борг можна лише в ситуації крайньої необхідності.

Навчаючи своїх дітей з раннього віку мистецтву поводження з грошми, американці виховують їх у цілковитому переконанні, що все в цьому житті продається й купується за певну ціну. Але при цьому дуже важливо виховати правильне ставлення до грошей як до засобу, а не мети життєдіяльності людини. Дитина має бачити, що її батьки ставляться до грошей легко, не тремтять над ними, не говорять повсякчас про розпродаж і відсотки, не обговорюють у її присутності свої фінансові проблеми й труднощі. В неї мають залишитися спогади про дитинство як про чистий і незатьмарений жадобою наживи.

Дивно і неприємно, але...

Батьки часто думають, що гроші дітям непотрібні – ми ж ситі, вдягнені, є і книжки, і іграшки...Мовляв, зарано дітям давати гроші, вони їх не вміють витратити, протринькають – і все.

Можна довго сперечатись із батьками – чому не дають грошей взагалі або чому дають мало. Але можна піти іншим шляхом: спробувати... заробити гроші самостійно!

Зараз є досить багато можливостей заробити гроші навіть для дуже невеликих дітлахів.

Що ти можеш робити, щоб заробити «на морозиво»?

1. Кішки, собаки та інша домашня живність. Ти можеш вигулювати сусідського песика, годувати кицьку або рибок. Найкраще буде підшукати таку роботу неподалік твого дому або просто у твоєму під'їзді.

2. Якщо в тебе вдома є акваріум – можна розводити рибок і продавати їх любителям-рибоводам. Є багато видів рибок, які потребують лише найпростішого догляду - чистого акваріума та їжі.

3. Можна забирати із школи сусідського малюка або водити його на різні гуртки. Це здорово допомагає його батькам. Для цього треба бути відповідальним, акуратним та ввічливим – бо хто ж довірить свою дитину ненадійній людині?

4. Якщо ти любиш плести із бісеру або взагалі щось робити руками – це чудовий спосіб заробити! Твої авторські прикраси можуть стати популярними, а ти станеш справжнім майстром. Взагалі хендмейд (речі, що виготовлені своїми руками) стає дуже популярним: приємно ж знати, що така прикраса, сумочка, гаманець або що є тільки в тебе!

Це лише декілька ідей для тебе. Вони прості і цілком реальні – спробуй! Не боги ж горщики ліплять!

А щодо тринькання грошей - хто вміє заробляти, навчиться і витратити їх із розумом, так?

Важливо!!!

Батьки мають знати про твою роботу – не для контролю, а заради безпеки.

Добре об'єднатись із друзями – так буде і цікавіше, і веселіше, і безпечніше.

Не треба перевтомлюватись – бо основною твоєю роботою є така школа і навчання.

Карманные деньги: когда и сколько

Зарубежный опыт и отечественная практика

Практически каждый родитель дает своему ребенку карманные деньги - на проезд, обед, мелкие покупки и т.д. Однако вопрос о том, как найти золотую середину, чтобы, с одной стороны, учесть потребности ребенка, а с другой стороны, не сильно его баловать, волнует очень многих.

Если обратиться к опыту других стран, то, например, американцы привязывают размер карманных расходов к возрасту ребенка:

в 7 лет ему дают 7 долларов в неделю, в 10 лет - 10. А, скажем, в

Германии вопрос о количестве карманных денег у детей решен на законодательном уровне: ребенку в возрасте до 6 лет полагается 50 центов в неделю, 7-летнему - 1,5-2 евро, 10-летнему - 10-12 евро, с 13 лет - 20 евро, а 15-летний подросток получает от родителей уже 25-30 евро в неделю. Если родители не выдают ребенку деньги по установленному тарифу, он может подать на них жалобу, которая, в свою очередь, грозит родителям немалым штрафом.

В Украине четкого законодательного регулирования выдачи карманных денег детям нет, поэтому в этой сфере сколько людей - столько и мнений.

- В нашей семье лишних денег нет, так что слишком много я давать ребенку не могу, - рассказывает Оксана, мама 16-летнего ученика колледжа. - Но, конечно, приходится выделять деньги хотя бы на проезд. Четко фиксированных сумм нет - обычно даю мелкие купюры, которые есть в кошельке: иногда 5-7 гривен, а иногда - 10-15. Возможно, сыну этого и мало, но, к счастью, он никогда не жалуется.

Противоположного мнения придерживается Светлана, мама 15-летней школьницы, полагающая, что гораздо удобнее, когда сумма "детских денег" является фиксированной:

- С тех пор как дочь стала учиться в лицее, выдаю каждый месяц 300 грн. Около 100 грн. в месяц из них уходит на маршрутку, остальные она использует по собственному усмотрению.

ИСХОДИТЕ ИЗ СВОИХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ

Очевидно, что размер выдаваемых ребенку денег зависит прежде всего от материального положения семьи. И если для состоятельных родителей проблема заключается в том, чтобы не давать слишком много, то малообеспеченные ломают голову над тем, как дать хотя бы минимальную сумму, чтобы не развить у ребенка комплекс неполноценности. Психологи

единодушны: не стоит лезть из кожи вон, чтобы дотянуть своего ребенка до каких-то мифических норм. Даже не пытайтесь, отказывая себе в самом необходимом, сделать ребенка "не хуже" одноклассника Пети, у которого всегда есть деньги и на пиццу, и на кино, и на игровые автоматы. Вы даете столько, сколько можете, - и на этом точка.

Нередко в семье настолько мало свободных средств, что карманные деньги для школьника считаются неразумным расточительством. Но даже в таких случаях психологи советуют давать ребенку совсем небольшую, пусть символическую сумму, нежели не давать ничего. При этом не лишним будет подбодрить ребенка, сказав, что, независимо от того, в каком положении находится ваша семья сегодня, в его силах добиться очень многого.

В немалой степени размер карманных денег зависит от умения ребенка ими распоряжаться. Тут играет роль и возраст ребенка, и его характер. В подавляющем большинстве случаев подросток будет распоряжаться

деньгами рациональнее, чем первоклассник, просто в силу возраста. Хотя, конечно, бывают и исключения.

НЕ ГОНИТЕСЬ ЗА СВЕРСТНИКАМИ

Дети всегда знают, сколько получают от своих родителей их сверстники, и хотят иметь не меньше! Если же сумма не дотягивает до размеров, выдаваемых одноклассникам, нередко возникают проблемы.

- Не поддавайтесь на требование ребенка "давать побольше", не подкрепленное никакими разумными доводами, - советует вице-президент НПЦ "Дианализ" Виктория Егорова. - Определять сумму карманных денег исходя только лишь из того, сколько дают другие родители, просто абсурдно, ведь всегда можно найти кого-то, кто будет давать еще больше. И если все вокруг приезжают в школу на джипах с личными водителями, а ваш ребенок страдает оттого, что ходит пешком, значит, вы неправильно выбрали школу! А напрягать всю семью ради того, чтобы пустить кому-то пыль в глаза, просто бессмысленно!

- Не бойтесь объяснять ребенку сложности финансового положения семьи, - добавляет психолог Марина Деркач. - При этом важно, чтобы ребенок уяснил: временные трудности не мешают ему построить собственное финансово благополучное будущее. Не секрет, что миллионерами нередко становятся люди, у которых было не слишком обеспеченное детство.

Остается добавить, что карманные деньги - это не просто поощрение. Важно не просто выдавать ребенку средства на расходы, но и учить его ими распоряжаться, планировать свой бюджет. Посоветуйте ребенку, как можно распределить полученные средства. Например, две трети суммы тратить, а треть - откладывать на крупную покупку. Помните, что чем раньше ребенок

научится правильно обращаться с финансами, тем легче ему будет во взрослой жизни.

МНЕНИЕ ПСИХОЛОГА

Обсудите сумму вместе с ребенком

- Мелкие деньги можно давать ребенку уже с 5-6 лет - в этом возрасте дети любят складывать монетки в копилку. При этом нужно объяснить, что деньги можно собирать не только на куклу или велосипед, но и, например, на подарок бабушке, - говорит психолог Марина Деркач. - Школьнику регулярно выдавайте небольшие фиксированные суммы, причем чем старше ребенок, тем реже должно быть финансирование. Первоклашке следует давать деньги ежедневно, 10-12 летнему подростку - раз в неделю, а 14-летнему - раз в месяц.

Что касается суммы, то самый лучший вариант - обсудить и рассчитать ее вместе с ребенком исходя из его потребностей и ваших возможностей. Определившись с размером, не пытайтесь распорядиться этими деньгами - теперь вы можете лишь

давать советы, но не диктовать свою волю.

Чего не стоит делать

1. Компенсировать деньгами дефицит внимания.
2. Использовать карманные деньги как средство наказания.
3. Отказать в карманных деньгах, мотивируя, например, тем, что "у тебя деньги есть - тебе бабушка с дедушкой на день рождения подарили".
4. Уменьшать сумму карманных денег, если в конце недели или месяца у ребенка остаются "излишки".
5. Отбирать "излишки".

КСТАТИ

Согласно опросу, проведенному Йоркским университетом среди детей в возрасте от 11 до 15 лет, подростки не чувствуют себя более или менее счастливыми в зависимости от дохода своих родителей и сумм, выделяемых им на карманные расходы. Для счастья детям нужна семья, в которой их любят и принимают такими, какие они есть.

В ТЕМУ

Рассказывать ли ребенку о заработках?

Детский вопрос о том, сколько зарабатывают папа и мама, нередко ставит родителей в тупик. Между тем данный интерес далеко не праздный: таким образом ребенок пытается определить собственное место и место своей семьи в

окружающем материальном мире.

Психологи советуют не называть ребенку конкретных сумм, поскольку как изобилие, так и недостаток денег в семье вполне может навредить детской психике. Изобилие может направить ребенка по неверному пути, когда он предпочтет не добиваться результата собственными силами, а пользоваться родительскими деньгами. Нехватка денег может не только поспособствовать возникновению комплекса неполноценности, но и развить у малышек страх за собственное выживание.

Специалисты утверждают, что есть практически беспроблемные варианты ответа на детские вопросы о доходах. Например, можно сказать, что денег в семье достаточно для того, чтобы нормально жить и учиться. Если же ребенок настаивает на том, чтобы были названы конкретные суммы, можно задать встречный вопрос, поинтересовавшись, что он сам думает о доходах семьи.

Отвечая на вопросы о сумме семейных доходов, можно направить разговор в другое русло и поговорить о необходимых тратах. В частности, можно подсчитать с ребенком именно детские расходы - на оплату обучения, спортивной секции, питание, дорогостоящие покупки. Имея понятие о семейных расходах, ребенок начнет лучше себе представлять и семейные доходы. И велика вероятность, что в этом случае некорректные вопросы вроде "Почему вы так мало зарабатываете?" или "Почему вы не можете мне купить ноутбук?" попросту не возникнут.

Итак, чему учат ребенка карманные деньги?

Учат планированию своих расходов и своей жизни

Учат делать покупки

Учат любить деньги

Учат накапливать и сберегать деньги

Учат выполнять заведенные в обществе правила

Учат ценить свой труд и труд других людей

Учат сотрудничать с другими людьми

Учат считать, в конце-концов!

